

Contemporary Conundrums

1 משנה מסכת פסחים פרק ד

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין או ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת:

2 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נא עמוד ב - נב עמוד א

ההולך ממקום וכו'. בשלמא ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם, ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ולא ליעביד. אלא: ממקום שאין עושין למקום שעושין - אל ישנה אדם מפני המחלוקת, ונעביד? הא אמרת: נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם וחומרי מקום שיצא משם! - אמר אביי: ארישא. רבא אמר: לעולם אסיפא, והכי קאמר: אין בזו מפני שינוי המחלוקת. מאי קא אמרת: הרואה אומר מלאכה אסורה - מימר אמרי: כמה בטלני הוי בשוקא.

אמר ליה רב ספרא לרבי אבא: כגון אנן; דידיעין בקביעא דירחא ביישוב לא עבידנא - מפני שינוי המחלוקת. במדבר מאי? - אמר ליה, הכי אמר רב אמי: ביישוב - אסור, במדבר - מותר. רב נתן בר אסיא אזל מבי רב לפומבדיתא ביום טוב שני של עצרת, שמתיה רב יוסף. - אמר ליה אביי: ולנגדיה מר נגדי! - אמר ליה: עדיפא עבדי ליה, דבמערבא מימנו אנגידא דבר בי רב ולא מימנו אשמתא. איכא דאמרי, נגדיה רב יוסף. - אמר ליה אביי: נשמתיה מר, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: מנדין על שני ימים טובים של גליות! - אמר ליה: הני מילי - איניש דעלמא, הכא צורבא מדרבנן הוא, דטבא ליה עבדי. דבמערבא מימנו אנגדתא דבר בי רב ולא מימנו אשמתא.

3 תלמוד בבלי מסכת חולין דף קי עמוד א

רמי בר תמרי, דהוא רמי בר דיקולי מפומבדיתא, איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי, אפקינהו כולי עלמא לכחלינהו שדינהו, אזל איהו - נקטינהו אכלינהו, אייתוהו לקמיה דרב חסדא, אמר ליה: אמאי תעביד הכי? אמר ליה: מאתרא דרב יהודה אנא, דאכיל. אמר ליה: ולית לך נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם? אמר ליה: חוץ לתחום אכלתינהו.

4 ארחות חיים דין ערבי פסחים ושאר ימים טובים ס"ה

בני ארץ ישראל שבאו לחוץ לארץ אסורים לעשות מלאכה ביו"ט שני ביישוב אפילו דעתו לחזור וכל זמן שלא הגיע ליישוב אפילו אין דעתו לחזור מותר לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן אבל אם הגיע ליישוב ואין דעתו לחזור נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין ביישוב וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ובקולי מקום שיצא משם יש פוסקים שלעולם אינו נוהג כל זמן שדעתו לחזור לעולם

5 בית יוסף אורח חיים סימן תצו

...ודברים אלו נלמדים מעובדא דרמי בר תמרי דפרק כל הבשר (חולין קי). וצ"ע:

6 שולחן ערוך אורח חיים סימן תצו

בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני ביישוב, אפילו דעתו לחזור; וכל זמן שלא הגיע ליישוב, אפילו אין דעתו לחזור, מותר, לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן. אבל אם הגיע ליישוב, ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין ביישוב. וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם.

7 ט"ז שם

נראה הטעם מפני המחלוקת כמ"ש סי' תס"ח ס"ד וא"כ יש היתר אם עושה מלאכה בצינעא וכ"ה ברש"ל פ"ק סי' ח' ה"ל אין לו להקל בפנינו לעשות מלאכה

8 מגן אברהם סימן תצו

בני א"י וכו' - כל סעיף זה הוא ל' המאור פ"ד דפסחים וכת' אע"ג דשאר דברים כל שדעתו לחזור שרי לעשות בצנע' (כמ"ש"ל סימן תס"ח) הכא כיון שהוא מנהג גדול שפשט בכל הגולה כולה אין לפרוץ בו גדר עכ"ל והתו' כתבו דמלאכה אסור דא"א לעשות בצנעא וב"כ בכ"ה בשם רדב"ז ח"א ע"ג ורנ"ח ומ"צ ח"ב ע"ט ורשד"מ ט"ו דלא כמב"ט ח"ב קמ"ט:

Contemporary Conundrums

בישוב - דוקא בישוב ישראל ואם הוא תוך תחום הוא כאלו הוא בתוך העיר (רדב"ז):

אבל אם כן - אפי' ישוב עכו"ם כיון שאין דעתו לחזור (רדב"ז):

9 ערוך השולחן אורח חיים סימן תצו

בני א"י שבאו לחו"ל אע"פ שדעתם לחזור ולא חלה עליהם חומרי מקום שהלכו לשם מ"מ אסורים לעשות מלאכה ביו"ט שני בישוב מפני המחלוקת כמ"ש בסי' תס"ח וי"א דדווקא בפרהסיא אבל בצינעא מותר דהא בצינעא ליכא מחלוקת [ט"ז סק"ב ויש"ש] אבל י"א דמלאכה אסור בכל עניין דא"א לעשותה בצינעא כל כך [מג"א סק"ד בשם התוס'] ועוד דזהו פריצת גדר בדבר שקבלו כל הגולה ואסור מדינא [שם בשם המאור] וכן עיקר אך כל זמן שלא הגיעו לישוב והיינו שלא באו עדיין בתוך תחום העיר מותרים בכל דבר אפילו אין דעתם לחזור לפי שעדיין לא הוקבעו להיות כמותן ואם הגיעו לישוב והיינו תוך התחום ואין דעתן לחזור אפילו עיר שאינה של ישראל נעשים לגמרי כבני חו"ל לכל דבר אפילו שלא לענין מלאכה וחייבין לנהוג קדושת יו"ט שני גם בתפלה וקידוש וברהמ"ז:

10 משנה ברורה סימן תצו

אסורים לעשות מלאכה - דנותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ואפילו בצנעא אסור וכמו שנתבאר לעיל בסימן תס"ח ס"ד ומ"מ אם עשה מלאכה אין מנדין אותו:

בישוב - לאפוקי אם יצא מן הישוב ובא לו למדבר אין צריך להתנהג כמנהג חו"ל כיון שאין דעתו להשתקע שם. כתבו הפוסקים דישוב נקרא ישוב של ישראל דוקא וכל זמן שלא הגיע לעיר של ישראל א"צ להתנהג כחומרי אותה המדינה. וכתבו עוד דתוך התחום הוא כתוך העיר וצריך להתנהג כחומרי אותו מקום:

אבל אם הגיע לישוב - אפילו לישוב נכרים דכיון שאין דעתו לחזור נמשך אחרי המדינה שבא לשם מכיון שהגיע לישוב של ב"א ויש מי שמקיל גם בזה כמו בדעתו לחזור ובעי שיגיע דוקא לישוב של ישראל:

בין במדבר - ר"ל אחר שנכנס לישוב אפילו יצא אח"כ למדבר לא נפקע חיובו:

וכל חוץ לתחום וכו' - ר"ל בין בדעתו לחזור בין באין דעתו לחזור כל שלא הגיע לתחום הישוב מקרי לא הגיע לישוב עדיין. כתבו הפוסקים בני א"י שבאו לחו"ל ודעתו לחזור וחל יו"ט ב' בע"ש א"צ לערב עירובי תבשילין מפני שהוא דבר שבצנעא ולכן אין צריך לנהוג בזה כחומרי המקום שהלך לשם כיון שדעתו לחזור ומטעם זה צריכים הם להתפלל תפלת י"ח בלחש ביו"ט שני. וכן להניח תפילין בצנעא כיון שדעתו לחזור נותנין עליהם חומרי המקום שיצאו משם כמ"ש בסי' תס"ח אבל צריכים ללבוש מלבושי יו"ט מפני שהוא דבר של פרהסיא. ובן חו"ל שבא לא"י אם דעתו לחזור למקומו צריך לעשות שני ימים יו"ט ומ"מ תפלת יו"ט צריך להתפלל בביתו בצנעא אכן אם דעתו שלא לחזור למקומו לעולם יתנהג כבני א"י וכמו שמבואר לעיל בסימן תס"ח עי"ש במ"ב ובה"ל. כתבו האחרונים דמי שעוקר דירתו עם אשתו ובניו ממקום למקום לישא וליתן ולהרויח אע"פ שבשעת עקירתו היה דעתו לחזור למקומו כמי שאין דעתו לחזור דמי דסתמא דמילתא כיון דעקרונה לאינשי ביתיה כל שמוצא פרנסתו מרווחת באותו מקום שהלך לשם אינו זז משם. וכתבו עוד דמי שאין דעתו לחזור אע"פ שאשתו נשארה במקומה הראשון אפ"ה אין דעתו לחזור מיקרי: